

Brabant timmert aan de 'kenniseconomie'-weg

Met gepaste trots bied ik u hierbij een extra editie aan van onze Brabantse Nieuwsbrief. Deze editie staat volledig in het teken van 'de Nationale kenniseconomie conferentie 2004, de zwakke schakels tussen kennis en economie' op 25 oktober 2004 in het auditorium van de Technische Universiteit Eindhoven. Tijdens de conferentie komt een belangrijk thema aan bod, namelijk hoe we van kennis economie kunnen maken. Samen met vertegenwoordigers uit onderwijs, bedrijfsleven en politiek gaan we hierover nadenken.

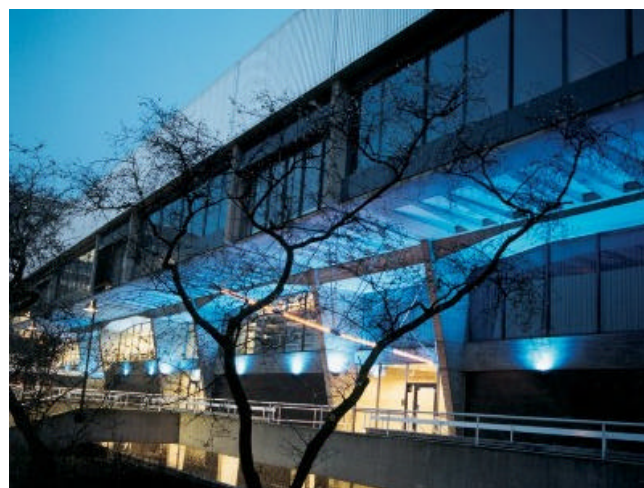
We weten inmiddels wat er allemaal mis is, maar wat zijn nu constructieve maatregelen om de problemen aan te pakken? Meepraten? Meldt u zich dan nu aan via <http://www.d66kenniseconomie.nl>!!! Voor D66-leden is een speciale vroegboek-korting op het inschrijfgeld.

Zoals u wellicht weet zijn industrie en onderwijs belangrijke werkgevers in onze provincie. Deze sectoren staan de laatste jaren onder druk: bezuinigingen, beperkte economische groei en gebrek aan samenwerking hebben hun weerslag gehad. D66 heeft de urgentie van de noodzaak onderkend dat we met behulp van innovatie en het stimuleren van ondernemerschap nu banen voor de toekomst veilig moeten stellen. Het is een groot misverstand dat dit alleen banen voor hoger opgeleiden oplevert, ook lager opgeleiden profiteren hiervan. Wat dacht u bovendien van indirecte werkgelegenheid voor toeleveranciers, horeca, detailhandel, etc. Deze sectoren profiteren direct van een economische groei in Brabant. De schakels tussen kennis en economie zijn echter zwak.

In deze speciale editie is een serie artikelen opgenomen die zijn geschreven door leden van het D66-platform kenniseconomie. Onderwerpen zoals ondernemerschap, onderwijs en kennisinstututen zullen aan bod komen en ook de invloed daarvan op onze leefomgeving. Het dekt bij lange na niet het werk van het platform af maar is slechts een greep uit de onderwerpen waar de leden zich mee bezighouden. De artikelen geven niet de officiële standpunten van D66 weer en de auteurs blijven zelf verantwoordelijk voor de inhoud.

Verder wil ik de organisatoren van de conferentie veel succes wensen. Het Platform Kennis-Economie van D66, D66 afdeling Eindhoven, Stichting ter bevordering van de Nederlandse kenniseconomie en de Jonge Democraten afdeling Eindhoven **zet hem op!!!** Daarnaast wil ik namens de organisatie de donateurs Philips, Rabobank, Technische Universiteit Eindhoven, DConsult, IBPM en D66 hartelijk danken voor het mogelijk maken van deze conferentie.

Maruška Lestrade-Brouwer
Fractievoorzitter D66 Noord-Brabant

De lokatie van de conferentie

De nationale kenniseconomie conferentie 2004

De zwakke schakels tussen kennis en economie

Op maandag 25 oktober 2004 organiseren wij D66 platform kenniseconomie, D66 Afdeling Eindhoven, de Jonge Democraten Eindhoven en de Stichting ter bevordering van de Nederlandse kenniseconomie 'de nationale kenniseconomie conferentie 2004, de zwakke schakels tussen kennis en economie'. De conferentie vindt plaats op de Technische Universiteit Eindhoven van 9:30 tot 16:45. Het doel van de conferentie is om samen met vertegenwoordigers uit onderwijs, bedrijfsleven en politiek na te denken over hoe we met onze kennis de Nederlandse economie kunnen versterken.

Naast informatieve speeches van prominenten zoals Laurens-Jan Brinkhorst (Minister van Economische Zaken), A. Lundqvist (Voorzitter college van bestuur Technische Universiteit Eindhoven), Harry Hendriks (CEO Philips Electronics Netherlands Eindhoven) bestaat ook de mogelijkheid om te discussiëren met Boris Dittrich, Wim Dik en Roel Pieper tijdens workshops en een plenair forum. We organiseren deze conferentie niet om mee te huilen met de wolven in het bos over hoe slecht het in Nederland gesteld is. Nee, wij hebben voor ogen om samen met u aan slimme aanbevelingen te bouwen. Aanbevelingen die de moeite waard zijn op te volgen en uit te voeren zodat onze toekomst veiliggesteld kan worden. Kenniseconomie is voor een aantal criticasters een hype of containerbegrip. Voor ons niet!!! Tijdens de conferentie willen we een wezenlijk probleem behandelen, namelijk hoe kunnen de overheid/politiek, onderwijs en bedrijfsleven er samen voor zorgen dat onze innovatieve slagkracht

toeneemt waarmee onze werkgelegenheid behouden blijft. Die driehoek zal moeten ophouden om de bal naar elkaar toe te spelen. De sleutel tot oplossing van het probleem is samenwerken aan een flexibelere, innovatieve maatschappij. De overheid kan wat doen aan ons ondernemingsklimaat, de bedrijven kunnen innovatie hoog op de agenda zetten en het onderwijs kan met haar kennis nieuwe ondernemers in de markt zetten van laag tot hoog opleidingsniveau. Maar laat ik niet vooruitlopen op de discussies tijdens de conferentie.

De opzet is helder. In de ochtend zullen eerst prominenten uit onderwijs, bedrijfsleven en brancheorganisaties aan het woord komen. Daarna zal in een opengesprek de discussie met de zaal losbarsten. Vervolgens is het de beurt aan de politiek en overheid. De middag is gereserveerd voor een viertal workshops in kleinere groepen. De workshops hebben allen een eigen karakter en behandelen een viertal 'zwakke schakels tussen kennis en economie'. Kortom, er is genoeg ruimte om uw mening te ventileren of gewoon de inzichten van anderen te absorberen.

Het organisatie-team van de Kenniseconomie conferentie

De eerste parallelsessie behandelt het gebrek aan ondernemerszin in Nederland en dan met name onder studenten. Het blijkt dat veel pasafgestudeerden kiezen voor de veiligheid van grote werkgevers zoals de overheid en multinationals. In Nederland heeft slechts 15% van de HBO/universitaire studenten interesse in ondernemerschap. In de USA is dit meer dan 40% en ook in de rest van Europa ligt dit percentage boven de 35. Doordat lage percentage starters nemen de kansen af dat zaadjes uitgroeien tot nieuwe ASML-en. De reden voor deze houding zou kunnen zijn dat het te goed gaat met de werknemers en alle verworvenheden. Waarom zou je ondernemerschap ambiëren en alle problemen van faillissement en geen inkomen op je hals halen als je verzekerd bent van een sociaal vangnet. Verder staat een multinational op de CV beter dan een eigen bedrijf. Ben je student of starter geef dan aan wat eraan schort en wat beter kan.

De tweede parallelsessie gaat over mogelijkheden hoe we kennis sneller naar de markt kunnen brengen. Het blijkt dat onze universiteiten maar ook onderzoeksinstituten en laboratoria van bedrijven uitpuilen van patenten. We produceren zelfs de meeste patenten per hoofd van de werkende bevolking in Europa! Een geweldige prestatie en wat doen we er mee: veel te weinig. De meeste patenten en onderzoeksresultaten vinden om tal van redenen slechts de archiefkast als laatste rustplaats, terwijl er veel meer meegedaan kan worden. Kennisinstituten dienen veel meer patenten om te zetten in nieuwe bedrijvigheid, zoals in

Duitsland en België. Maar het gebeurt niet en de vraag is: wat zouden we eraan kunnen doen?

De derde parallelsessie betreft de aansluiting van het onderwijs op alle niveaus met het midden en kleinbedrijf (MKB). Een goed opgeleide bevolking die flexibel kan inspringen op nieuwe ontwikkelingen is onontbeerlijk. Omscholing van overbodige arbeid naar andersoortig werk is daarbij een wezenlijk onderdeel. Of dat nu op het niveau van het VMBO, hogescholen of universiteiten is maakt niet uit, iedereen is nodig zeker als we verder vergrijzen. Het onderwijs zoekt een betere relatie met het MKB maar ondervindt te weinig respons en medewerking. Het MKB hekelde de aansluiting, beschikbaarheid en kwaliteit van afgestudeerden. Voorstellen tot verbetering zijn van harte welkom.

De vierde en laatste parallelsessie is gereserveerd voor vertegenwoordigers van verschillende politieke partijen en vakbonden. De politici hebben een lokale, regionale en Europese achtergrond. Wat betekent de kenniseconomie voor Nederland en hoe leidt de kenniseconomie tot meer en betere werkgelegenheid. Het zal hopelijk gaan spetteren.

Kortom, ons inziens, een aantrekkelijk programma. U kunt zich opgeven via <http://www.d66kenniseconomie.nl>. Voor studenten en D66-leden hebben we een aantrekkelijke vroegboekorting. Bovendien bieden we u hiervoor naast een stevig programma ook een broodjeslunch, koffie en thee aan. Hopelijk zien we elkaar op 25 oktober 2005.

Jan Willem Dijk
Voorzitter D66 afdeling Eindhoven

Het Platform Kennis-Economie

Het platform Kennis-Economie is ontstaan uit een sterk opkomend gevoel van urgentie voor de stimulering van de beschikbare kennis door middel van een betere benutting in ons land. We weten allemaal dat de Nederlandse economie en daarbij ook nog eens ons onderwijssysteem achter blijft in de internationale concurrentiestrijd. Wel willen we een gedegen sociaal beleid kunnen blijven voeren en de zwakkeren in de samenleving blijven ondersteunen.

In bijna geen enkele politieke partij wordt de urgentie goed ingeschat. Men kneutert voort op procentjes en minimale budgetjes voor innovatie, kennisontwikkeling en onderwijs. Dit terwijl in andere landen de overheid zich kundig en flexibel instelt op de veranderende internationale krachten en machten. In Nederland roepen de grote(re) bedrijven om lagere lonen en langere werktijden terwijl men nalaat voldoende te innoveren en het personeel adequaat te benutten.

Met veel enthousiasme werken de leden van het platform samen met de D66-fractieleden uit de Tweede Kamer, Provinciale Staten van Noord-Brabant en een aantal gemeentes. Uiteraard bestaan er nauwe contacten met het partijbestuur, het kenniscentrum in Den Haag, het ministerie van Economische zaken en naast de universiteiten en hogescholen ook met VMBO's.

Het platform Kennis-Economie stelt zich ten doel beter uit te leggen waarom en hoe we door de ontwikkeling van meer kennis meer economische kracht kunnen ontwikkelen. Wat zijn de sterke punten van de Nederlandse economie zodat we effectiever en succesvoller kunnen investeren. Daarbij vergeten we vooral niet de menselijke factor: hoe verbeterd dan ons leven? Wat brengt de kenniseconomie ons aan banen, gezondheid, een goede leefomgeving en veiligheid?

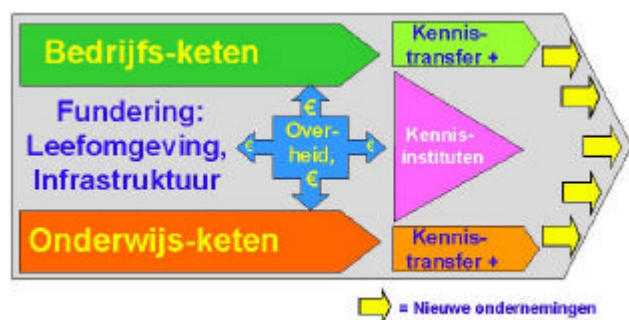
Anders dan veel andere partijen blijven we niet steken in kritiek uitoefenen maar komen zelf met uitvoerbare voorstellen, acties en plannen.

Het voorgaande willen we bereiken door alle beschreven goede ideeën en suggesties te bundelen. We weten al veel over de kenniseconomie. Die kennis is echter nog te gefragmenteerd en niet voldoende omgezet in realiseerbare acties en plannen. Urgentie en actiegerichtheid vormen de rode draad door alle activiteiten van het platform Kennis-Economie.

De Nederlandse economie is open en we worden vanuit de gehele wereld geconfronteerd met grote concurrentie. Denk alleen maar aan de landen in Azië waar men veel van ons werk voor lagere lonen doet. Ook staan we voor problemen als de toenemende "vergrijzing" en toenemende energieprijzen. Het is verbijsterend om te zien dat organisaties waaronder, politieke partijen, niet inzien dat we op een rampscenario afgaan als niet dringend aan de vernieuwing van onze economie wordt gewerkt. Als deze vernieuwing niet lukt komt het stelsel van sociale zekerheid in gevaar.

De activiteiten van het Platform Kennis-Economie

Het platform komt enkele malen per maand bij elkaar. Aan de hand van bijgaande schets kan worden duidelijk gemaakt welke aspecten onderdeel zijn van analyses, discussies met instituten en experts en diverse besprekingen tijdens de maandelijkse bijeenkomsten.

Allereerst valt de fundering op. Onze leefomgeving, de infrastructuur en de voorzieningen die onze gezondheid, vermaak en ontplooiing beïnvloeden. Het is essentieel dat we deze fundering ontwikkelen en in het oog houden hoe de kenniseconomie deze factoren beïnvloedt en vice versa. Onze werkomstandigheden moeten prettig en effectief zijn. Dit is van belang voor onszelf en de bedrijven of instellingen waar we werken. Zo hebben we goede breedband netwerken nodig maar ook (re)creatiegebieden waar we veilig kunnen werken en verblijven.

Dan is er de onderwijsketen. Hiermee bedoelen we de gehele onderwijs 'keten' van peuterspeelzalen tot en met de topopleidingen bij de universiteiten en kenniscentra. Het is voor elke natie van groot belang om een goed werkend onderwijsstelsel te ontwikkelen. Dit stelsel hoort zich voortdurend aan te passen aan de behoeftes van de samenleving. Het is een open deur te vermelden dat veel verbetering nodig is op dit gebied. Het platform werkt ook hiervoor aan oplossingen.

Zoals vaker gemeld zien we het bedrijfsleven als de motor van de economie en de aangegeven bedrijfsketen zal veel waarde moeten toevoegen aan onze samenleving. Dit uiteraard vanuit een stuk eigenbelang. Alleen door winst te maken kan men groeien. Het zal voor de Nederlandse bedrijven een enorme uitdaging worden om toegevoegde waarde te blijven creëren in de toenemende internationale concurrentieslag. We zullen dit vooral slimmer moeten doen. Een modern bedrijf 'verpakt' kennis en eventueel ook materiaal in producten of diensten die waarde opleveren. De

slag van KENNIS naar KUNDE en vervolgens KASSA wordt cruciaal voor onze toekomst. De ondersteuning van bedrijven, groot of klein, kent vele vormen. Er zijn diverse instanties voor hulp aan starters maar ook de grotere bedrijven zoeken naar hulp op vooral op het gebied van innovatie naar hulp. Daartoe werken deze grote(re) bedrijven allang innig samen met de zogenaamde kennisinstituten. Deze instituten zijn 'meesters' op een zeer specifiek kennisgebied vaak met jarenlange ervaring. Meestal zijn deze instituten nauw verbonden aan de universiteiten of hogescholen. In ons land kennen we er een aantal die we tot de top mogen rekenen maar ook zijn er voorbeelden in landen als Engeland (Cambridge campus), Amerika (Boston MIT) en Duitsland (Fraunhofer). In België heeft het Instituut voor MicroEleCtronica in Leuven over een periode van 10 jaar vele honderden nieuwe bedrijven voortgebracht.

Het is dringend nodig om voor ons land vast te stellen wat de échte sterke punten zijn, waar we in uitblinken.

Vervolgens hoe we deze topprestatie vasthouden en verder uitbouwen in de vorm van kennisinstituten. De internationale concurrentie zit namelijk niet stil en de druk blijft hoog. De vraag doet zich voor welke 3 à 5 superinstituten Nederland kent over 5 jaar. Deze kennisinstituten zijn binnen het platform Kennis-Economie inmiddels omgedoopt tot "kennisvulkanen". Deze "vulkanen" zetten kennis snel en gericht om in markttoepassingen. Immers zo'n instituut werkt nauw samen met het bedrijfsleven. Door die samenwerking worden ook elementen als marketing, concurrentiegevoel, produceerbaarheid en klanten benadering sterker verbonden met de kennis die van universiteit of hogeschool doorstroomt via het topinstituut. Vaak wil de politiek liefst alle regio's van stimulansen voorzien en dit leidt tot een fragmentatie waaronder ook de programma's van het ministerie van EZ lijden. Met het platform zoeken we naar wegen om meer gerichte investeringen effectief in te zetten.

Willen we naar een brede verspreiding van overheidsinvesteringen of juist sterk gericht. Het is een afweging die zich helaas steeds minder de luxe kan permitteren om in poldermodellen te denken. We staan in de volle concurrentiestrijd met landen die sterke punten steeds beter weten te benutten en uit te bouwen. De overheid heeft invloed op het onderwijsbeleid, de investeringen in veelbelovende gebieden en dit alles in balans met de noden van de samenleving. De overheid zal dus zeer wijs, en vooral resultaatgericht, moeten omgaan met de middelen waarover ze beschikt. Het platform zal ook hiervoor voorstellen ontwikkelen op basis van studies en contacten.

Veel kennisoverdracht van onderwijsinstelling naar bedrijfsleven vindt plaats doordat studenten uit de onderwijsketen komen en zich direct inzetten voor de bedrijven, instituten, instellingen en overheid. Conform de aangegeven schets komen veel ondernemingen voort uit andere ondernemingen. De grotere bedrijven kennen vaak 'spin-offs' vanwege concentratie op focusgebieden of vanwege ambities van personeelsleden. Hiervoor zijn transitieorganisaties opgericht, veelal onder de titel 'incubator'.

We zien dat nieuwe en innovatieve ondernemingen meestal een bestaansgrond hebben vanuit het model zoals hier aangegeven. Vandaar ook onze concentratie op deze structuur.

Het is van belang dat bedrijven, die de motor zijn van de welvaart, een goede inbedding vinden in de economie. Liefst dus de ónze! Daartoe zal het aantrekkelijk moeten zijn voor deze bedrijven om in ons land verder te investeren.

Men moet interessante plannen kunnen blijven maken die weinig hinder ondervinden van regelgeving, te zware belastingniveaus en een te matige infrastructuur. Ook zullen deze nieuwe bedrijven experts moeten kunnen aantrekken die prettig kunnen leven, wonen en werken. Want daar gaat het tenslotte ook om.

H. de Vries

Van Willie Wortel naar Dagobert Duck *Over starters, ondersteunende organisaties en innovatie*

Technostarters spelen een sleutelrol in het traject van kennis tot economie. Dit onderkent Minister van Economische Zaken Laurens-Jan Brinkhorst ook. Een technostarter is een startende ondernemer die vanuit innovatieve technologieën, nieuwe producten in de markt probeert te zetten. Helaas brengt Nederland maar weinig technostarters voort in vergelijking met het buitenland. Bovendien zijn het vaak 'Willie Wortels' die maar moeilijk in staat zijn om uit te groeien tot 'Dagobert Ducks'. Dit was de voornaamste conclusie tijdens een discussie met Laurens-Jan Brinkhorst in het gemeentehuis te Eindhoven. De D66 afdeling Eindhoven had op verzoek van de minister een discussie georganiseerd met technostarters en ontwikkelingsorganisaties op 7 april jongstleden.

De technostarters gaven aan dat ze ondanks alle goede bedoelingen van ondersteunende organisaties heel wat obstakels op hun pad tegenkomen. Een belangrijk gegeven is dat over het algemeen de techniek het probleem niet is. Maar juist het product op de markt lanceren wel. Een ander obstakel bij hoogwaardige technologieën is dat nogal wat kennis vastgelegd is in patenten en licenties, aldus Roell van Druten van Drivetrain Innovations. Voor starters zijn deze veel te duur en daardoor onbereikbaar. Wat dat betreft hebben ze het in het buitenland beter voor elkaar, aldus van Druten. Bij hoogwaardige technische producten is het maken van een prototype, zeg maar het eerste exemplaar om mee te testen, erg kostbaar. Het blijkt erg moeilijk te zijn om in Nederland als technostarter een lening te krijgen om een bedrijf op te zetten. Ton Schurgers van Syntens bevestigde dit. Het investeren van geld in een startende onderneming is riskant en maar weinig investeerders zijn hiertoe bereid. Nederlandse Banken zijn over het algemeen risicomijdend in vergelijking met hun buitenlandse collega's. Technostarter Tonny Bosman van Suporapolix gaf aan dat banken te veel eisen, voorwaarden en regels kennen. Hoe goed het businessplan ook is, slechts een huis als onderpand geeft vaak de doorslag. Minister Brinkhorst bevestigde dit; "Nederlandse banken zijn handelsbanken". Bovendien ontberen banken vaak de nodige technische kennis. Dit bemoeilijkt het deskundig beoordelen van technostarters projecten. Eric Duijssens van BOM/LIOF had meer begrip voor het standpunt van de banken. "Hoog risico nemen en een laag rendement vragen aan starters is ongewenst vanwege het scheeftrekken van de markt. Al dient wel ingecalculleerd te zijn dat een startende onderneming kan falen".

Technostarters hebben veel aan ondersteunende organisaties en kennisinstellingen. Dit bleek uit de presentatie van Jan Smeekens van N.V. Rede getiteld "Van kennis, kunde naar kassa". Deze quote is afkomstig van de Philips-directeur Kleisterlee. Onder 'kennis' verstaat Smeekens universiteiten, kennisinstellingen en bedrijven

van ieder willekeurige omvang. Onder 'kunde' vallen die instellingen en projecten die startende ondernemers van kennis en kunde voorzien zoals IMEC (kennisinstituut in België, soort TNO), samenwerkingsprojecten tussen bedrijven en het programma Horizon (regionaal technologieprogramma). Onder 'kassa': efficiënt en effectief kennis genereren en het lonend maken van een inventie. Ondersteunende organisaties kunnen de ondernemer helpen om de kennis naar de markt te brengen. Eric van Schagen, directeur van Simac, meldde dat het verkrijgen van kennis van universiteiten ook zeer problematisch is. Minister Brinkhorst gaf aan dat de invoering van een vouchersysteem kan helpen. Met een voucher kan een bedrijf kennis inkopen bij een universiteit. Van Schagen stelde tevens dat innovatie klanten vereist. In zijn ervaring zijn Nederlandse bedrijven te weinig chauvinistisch zijn en te zeer gericht op het financiële kostenplaatje. Wederom blijken wij handelaren te zijn: de centen wegen zwaarder dan de vaderlandsliefde. De ondersteunende organisaties Syntens, N.V. Rede en BOM/LIOF zien ook vaak gebrekkige ondernemerseigenschappen bij starters. Deze constatering leidde tot snedige oneliners zoals; "goede uitvinders maar geen ondernemers" en "Willie Wortels maar geen Dagobert Ducks". Men pleitte dan ook voor meer aandacht voor ondernemerschap op opleidingen. Het zou zinvol zijn om te selecteren op ondernemerseigenschappen bij starters. Bij gebleken onvolkomenheden op het vlak van ondernemerschap kan een geschikte en ondernemende partner gezocht worden voor de starter. De technostarters zelf gaven aan dat er te weinig aandacht is voor overdracht van kennis binnen opleidingen en ondernemerschap in het algemeen.

De avond werd afgesloten door de discussieleider Jan Willem Dijk, de voorzitter van de D66 afdeling Eindhoven. Resumerend stelde hij dat ondernemerschap in Nederland een slecht imago heeft, banken, subsidieverleners en opdrachtgevers risicomijdend gedrag vertonen en dat de transitie van kennis naar kunde en kassa hapert. Ondanks alle aangekaarte problemen van deze avond kan ook gesteld worden dat m.b.v. de kennisinstellingen en ontwikkelingsorganisaties enkele zeer succesvolle technostarters zijn te vinden in de Brabantse provincie. Er zal gestreefd moeten worden naar tenminste een verdubbeling van het aantal (techno)starters en gebruik van ondersteunende organisaties kan hierbij van groot nut zijn.

Joyce Raats

Bijeenkomst met Starters en Kennisinstituten

Zet kennisinstituten in voor starters

Ons land heeft veel meer innovierend ondernemerschap nodig. Dat blijkt uit tal van analyses. De 'Philips'en' en 'Akzo's' van de toekomst moeten nú worden geboren. Daarom moeten we starters nu beter en sneller op weg helpen.

Barrières voor starters

De grotere industrieën leveren nog steeds veel economische kracht aan Nederland. Maar deze krachten zijn tanende, zeker in vergelijking met andere landen. De al vaak genoemde wereldwijde verplaatsingen van research en innovatie (R&I) zijn hier debet aan. Het Nederlandse research & innovatie niveau ligt veel te laag. Alhoewel de grotere bedrijven nog veel pogingen doen om het R&I niveau te handhaven, en zelfs te stimuleren, blijven resultaten daarvan vaak 'hangen' in de (interne) keten naar de markt. Veel starters kennen deze ketenproblemen niet, omdat de beoogde weg naar de markt binnen een team of soms zelf in één persoon besloten ligt.

Verschillende instanties bieden deze starters hulp en advies. Naast de Kamers van Koophandel zijn er de regionale ontwikkelingsmaatschappijen, Syntens, Horizon, en de transferdesks van de universiteiten en hogescholen.

Het platform ziet voor deze starters een veel sterkere rol van de instituten die zich in of in de nabijheid van universiteiten en hogescholen bevinden. Deze instituten hebben dikwijls grote gesubsidieerde projecten opgezet tussen universiteiten en grotere bedrijven. In de figuur is dit het onderste deel naar links en rechts van 'overheid b'. Op zich een goed model, maar ook hier is de deelname van (techno-)starters nog zeer gering. In en rond deze kennisinstituten zien we een toenemende interesse om ook starters te betrekken bij de, meestal kennisintensieve programma's en projecten. Voorbeelden van dergelijke instituten zijn in Nederland: het DPI (Dutch Polymer Institute), ATC (Automobile Technology Centre), ESI (Embedded Software Institute), en in België het zo succesvolle Instituut voor Micro-Electronica (IMEC).

Het starters-stimuleringsmodel

Uitgaande van deze bestaande instituten is een veel effectiever model te ontwikkelen waarmee starters beter en sneller kunnen worden geholpen dan nu het geval is.

De 'kennis-vulkaan', het kennis-instituut als katalysator.

Naast universiteiten en grotere bedrijven is de starter in het hier aangegeven model ook partij. De overheidsfinanciering richt zich in dit geval niet alleen op voornoemde vier partijen: overheid, universiteit, bedrijven en het kennisinstituut zelf. De overheid stimuleert in dit model daadwerkelijk het instituut om zich mét de opgebouwde expertise en specialisatie in te zetten voor de starters. Dit door het instituut te betrekken bij de projecten. Ook wordt het instituut gestimuleerd om speciaal voor deze starters nieuwe projecten en samenwerking te bevorderen. De hiervoor opgestelde overheidsinvestering, zoals aangegeven met 'overheid a' heeft zo een sterk vermenigvuldigend effect en genereert op die manier zichtbare en meetbare economische kracht. Een van de meest duidelijke voorbeelden van een dergelijke structuur is het IMEC instituut in Leuven (België). Daar heeft overheidssteun een zodanig sterk vermenigvuldigend effect gehad, dat sinds de oprichting van dit instituut van daaruit al vele honderden nieuwe bedrijven zijn ontstaan met duizenden hoogwaardige banen.

Het platform bepleit voor onze economie een aantal top-instituten die zich vooral richten op de sterktes van Nederland. Dergelijke instituten zullen ook een sterke commerciële en strategische deskundigheid aan boord moeten hebben. Behalve voor technologische, facilitaire en organisatorische hulp zullen de (techno-)starters ook de koppeling moeten kunnen vinden met de zo noodzakelijke marktorientatie en klantenbenadering. Ook voor de contacten met, ter zake kundige, investeerders zou men ondersteuning moeten kunnen vinden in het hier aangegeven model van een kennisinstituut. Dus meer hulp onder één dak.

Zo'n dergelijk instituut zou ook zélf voor de nodige spin-offs moeten zorgen. Dit naar het Belgische model te Leuven. Het is immers een broedplaats voor (vaak nog onontgonnen) ideeën die uit diverse onderzoeksprogramma's van zowel de grote(re) bedrijven als universiteiten voortkomen. Studenten doen stages en afstudeerprojecten in de instituten en maken kennis met starters of worden zelf startend ondernemer. Zo vormt een dergelijk instituut ook een praktische stimulans en leerschool voor ondernemerschap.

Henk de Vries

Lage lonen landen een bedreiging of een zegen?

Wat in Amerika al eind jaren negentig in gang is gezet zal ook hier gebeuren. Nederland staat op het punt om mee te gaan in deze wereldwijde hype van buitenlandse uitbesteding. Pessimisten hekelen het geleidelijk verlies aan banen. Optimisten vragen zich af of we ons wel eigenlijk zorgen moeten maken.

Natuurlijk verdwijnen er vele banen! Simpel gezegd omdat het uitbesteden van productie of diensten aan partijen in het buitenland goedkoper is. Het kan behoorlijke besparingen opleveren. Een softwareprogrammeur in India verdient rond de 500 euro per maand, terwijl zijn collega in Nederland 3000 euro krijgt. Kijkend naar het verleden hebben we dit 20 jaar geleden voor het eerst meegemaakt. De productie van kleding, schoenen, speelgoed en huishoudelijke apparatuur is al naar lagelonenlanden verhuisd. Zijn wij er per saldo slechter op geworden? Niet echt, ons huidige welvaartspeil en de groei van de afgelopen jaren bewijzen het tegendeel. Maar dit is niet vanzelf gegaan. "Ons concurrentievoordeel zal dienen te verschuiven naar andersoortige arbeid. Dat is in het verleden zo gegaan", concludeert Robert Linsey, econoom aan de universiteit van New York.

Waar het naar toe gaat weten we nog niet. De verwachting is dat de echte grote uitbesteding golf pas over acht jaar zal plaatsvinden. Maar met deze vloedgolf zal ook het welvaartspijl in de opkomende markten in bijvoorbeeld China en India stijgen. Dit betekent dat nu alom geconsumeerde Westerse producten voor de middenklasse daar binnen handbereik komen. Hier ligt dus ook een kans voor het Nederlandse bedrijfsleven. Uitbesteden van bepaalde hoogwaardige arbeid en diensten kan dan essentieel voor het Nederlandse bedrijfsleven blijken. Verbeteren van efficiency, continue innovatie en productiviteitsverbeteringen zijn maatregelen om de mondiale concurrentieslag te winnen. Het Nederlandse bedrijfsleven zal door uitbesteden van routinematig werk en diensten aan lagelonenlanden besparingen in arbeid en kapitaal realiseren. Zij moet vervolgens deze besparingen inzetten voor innovatieve industriële activiteiten en hoogwaardige onderzoek & ontwikkeling. Hierdoor kan zij overleven en de mondiale concurrentieslag winnen. En bovenal een andersoortige arbeid leveren. Denk hierbij aan bijvoorbeeld de nano-techniek.

De vraag blijft hoe we het beste op de volgende globalisering golf kunnen meeliften. Mijn persoonlijke visie is dat dit zeker niet door defensieve acties bevorderd wordt. Een voorbeeld van een defensieve actie is het afschaffen van investeringssubsidies voor het midden en klein bedrijf in opkomende markten zoals de PvdA en Groen Links dat voor ogen hebben. Staatssecretaris Karien van Gennip gaf al aan dat dit soort regelingen bedrijven helpt een goede positie te veroveren op buitenlandse markten. Markten waar groei valt te verwachten. Iets wat in Nederland weer werkgelegenheid oplevert in plaats van werkgelegenheid doet verdwijnen. Een ander defensief voorbeeld is het volgende. Stel dat de politiek invloedrijke middenklasse gaat eisen dat we onze markten moeten sluiten voor producten uit lagelonenlanden dan is het hek van de dam. Zeker voor een exportland als Nederland. Op korte termijn zal een aantal banen behouden blijven, maar dan? Waarschijnlijk zien bedrijven hun kansen door tegenmaatregelen slinken. Mondiale groeiemarkten zijn in één klap letterlijk verder weg als de vestigingsplaats Nederland of Europa blijft. Gekonkel over het behoud van werkplekken en langer en/of korter werken zal eerder

bedrijven de nek om draaien dan dat werkgelegenheid behouden blijft.

Wachten wat er op ons afkomt is het slechtste wat we kunnen doen. De politiek en de overheid kunnen in positieve zin een belangrijke rol spelen. We moeten proberen om nieuwe Philips'en en ASML-en te ontwikkelen. Innovatieve kennis ontwikkeld in onderzoekslaboratoria en op universiteiten moet door ondernemers naar de markt gebracht worden. De samenwerking tussen onderwijsinstellingen en bedrijven moet daarom verder gestimuleerd worden. Omscholing van personeel zal ook een zeer positieve bijdrage leveren. Wie niet omgeschoold wil worden mist de boot. We zullen echt een innovatieve maatschappij moeten realiseren die flexibel genoeg is om met de globalisering golf mee te liften om zo ook de huidige verzorgingsstaat in stand te kunnen houden.

Jan Willem Dijk

Sociale meerwaarde van kenniseconomie

De Dikke Van Dale omschrijft het begrip kenniseconomie als de 'economie waarin de productiefactoren arbeid en kapitaal sterk gericht zijn op de ontwikkeling en toepassing van nieuwe technologie'. Zo bezien lijkt het wel of kenniseconomie bij uitstek het speeltje is van economen, technici, onderzoekers en ondernemers. De maatschappelijke en sociale aspecten lijken dan ook bijna weg te vallen.

De vraag is of er voor Nederland een alternatief is voor 'meer kennis in en met het werk'. Daarbij speelt dat Nederland steeds meer een diensten economie is geworden: ongeveer 70% van de mensen is actief in de dienstensector dit is inclusief de overheid. Verder kent Nederland, door de opkomst van nieuwe, in het bijzonder ICT technologie, vele, afgeslankte en in netwerken samenwerkende bedrijven. Bedrijven die steeds meer internationaal georiënteerd zijn. Dit betekent dan ook een voortdurende internationale concurrentieslag met name op lage lonen. Deze concurrentie op lonen zal door Nederland altijd worden verloren. Ook een oplossing als langer en meer werken zal op den duur zeker onvoldoende blijken te zijn. Niet in de laatste plaats omdat vergrijzing dit simpelweg erg moeilijk maakt. Kortom, willen we een samenleving hebben waarbij voor voldoende mensen werk en inkomen is, maar ook solidariteit met mensen die niet kunnen werken, dan zal er om met Olivier B. Bommel te spreken; "er een list verzonnen moeten worden". En zo snel mogelijk moeten worden toegepast.

Dit betekent dan ook dat kenniseconomie geen doel op zich is, maar een middel is om structureel te komen tot welvaart en welzijn. Wel een middel dat niet zonder slag of stoot is in te voeren. Concreet zal het uiteindelijk gaan om vele keuzes. Bijvoorbeeld de keuze voor, wat op het eerste gezicht logisch lijkt kennisstimulering op HBO en universitair niveau. Of is er niet juist innovatie mogelijk op andere onderwijsniveaus zoals MBO en VMBO, bijvoorbeeld het sneller implementeren van nieuwe technieken. Of kennisstimulering bij de grote (multinationale) bedrijven. Of kiezen we er juist voor clusters van bedrijven in kansrijke regio's te stimuleren zodat kennis sneller omgezet kan worden in producten en diensten die kunnen concurreren op de wereldmarkt. Of maken we de keuze om juist bijvoorbeeld creativiteit en cultuur te versterken in kansrijke regio's omdat juist 'the quality of life' bepalend is voor het aantrekken van kenniswerkers. En, niet in de laatste plaats,

is het mogelijk om de cultuur van het poldermodel te weerstaan want dit kan leiden tot de veilige 'zesjes cultuur'. Keuzes moeten geënt zijn op een aantal grondslagen. Zoals het uitgangspunt dat de mens, gelijkwaardig en mondig, centraal staat. Maar ook het principe dat er sociale randvoorwaarden kunnen worden gesteld aan de maatschappij, zoals goed onderwijs en een goed functionerende rechtsstaat die veiligheid, werk en sociale zekerheid biedt. Verder moeten deze keuzes leiden tot een duurzame ontwikkeling van een leefbare samenleving, nu en in de toekomst. Dit betekent bijvoorbeeld dat duurzaamheid ook gerealiseerd kan worden door het scheppen van ruimte voor excellentie, dit in tegenstelling tot de meer heersende cultuur van de middelmaat. Door bestuurders zal ook werkelijk gekozen moeten worden. Zoals Michael Porter, in 2001 treffend heeft aangegeven "a major problem in the Dutch case is that there has been a lot of analysis, but not enough action. Although many policy documents have been published, clusters are not an integral part of the country's innovation policy". Geen beslissing is ook een beslissing: dat wordt voortmodderen. Dat voortmodderen, zoals tot nu toe te vaak het politieke adagium is geweest, maakt een overheid niet populair.

Maarten Maresch

Knelpunten van kennis naar economie Vanuit het perspectief van de Nederlandse techno-ondernemer

Het blijkt dat er nogal wat tijgers en beren een vruchtbaar ondernemersklimaat in de weg staan. We hebben voor u eens een lijstje gemaakt van problemen. Natuurlijk hebben we ook oplossingsrichtingen in kaart gebracht. We realiseren ons dat het soms idealen zijn en dat de lijst verre van volledig is.

1. De kwaliteit van starters valt tegen. Veel starters beschikken over slechte ondernemersvaardigheden. Onderwijs en overheid hebben geen gevoel voor commercie
Oplossingsrichting: het organiseren van brede aandacht in opleidingen voor ondernemersvaardigheden, marketing en commercie
2. Durfkapitaal voor starters vereist ook durf bij investeerders (overheid, privaat)
Oplossingsrichting: zekerheid voor banken inbouwen of nog beter uitbesteden van financiële middelen aan katalysatororganisaties i.p.v. banken. Aantal succesvolle technostarters na een tiental jaren als criteria i.p.v. rendement
3. De faillissementswetgeving functioneert niet. Bankroet betekent nu in alle opzichten het einde. Banken vinden een voorstel kwalitatief goed als de terugverdientijd kort is met hoge rendementen
Oplossingsrichting: verbeteren faillissementswetgeving, risicokapitaal (overheid, herverzekeringskapitaal) niet bij banken onderbrengen maar bij katalysatororganisaties. Stimuleren van innovatieve, dus risicovolle, ondernemingen betekent ook het accepteren van een (vaak niet gering) percentage dat mag mislukken.
4. Ons fiscale systeem kent een "boerencyclus" (zaaien in de zomer, oogsten in de herfst). Dit loopt asynchroon met de innovatiecyclus die jonge bedrijven doorlopen.
Oplossingsrichting: organiseren van beter afgestemd systeem met de ontwikkelcyclus van een jong bedrijf
5. MKB bedrijven en technostarters hebben te maken met een groot, ondoorzichtig netwerk van organisaties, fondsen, subsidieverleners, coaches en intermediairs. Deze versnippering werkt contraproductief en leidt tot zeer hoge kosten
Oplossingsrichting: het organiseren van een integratie in bestaande instituten of een sterk partnership met ondersteunende instanties op het gebied van strategie, marketing, financiën, octrooien, partnership e.d.
6. De belastingdienst en het CWI hanteren verschillende definities van het begrip 'ondernemer'. De verschillen in opvatting bij beiden instituten werken verward en remmend. De ondernemer moet in de eerste jaren ook in de levensbehoefte voorzien. Inkomsten uit andere activiteiten zoals een tweede baan zijn soms bittere noodzaak
Oplossingsrichting: afschaffen van de regel m.b.t. minimaal aantal opdrachtgevers. Afschaffen van naheffingen CWI. Het instellen van een minimale uitkeringsregeling voor technostarters (12-24 maanden)
7. Het bedrijfsleven heeft te weinig invloed op de onderwijsprogramma's van de universiteiten
Oplossingsrichting: laat bedrijfsleven meer inspraak hebben op het onderwijsprogramma van universiteiten
8. In de innovatiebrief is er weinig aandacht voor de 'kennis-naar-markt' slag van universiteiten en kennisinstellingen
Oplossingsrichting: het is nodig kennis sneller en met meer effect de markt in te krijgen. Om dat te bereiken is er een sterkere rol voor de kennisinstituten nodig op het gebied van bedrijfsplan ontwikkeling, marketing, marktonderzoek (vaak regionaal), regionale financieringen, uitbreiding naar nationale en internationale partijen/netwerken e.d. Tevens zouden kennisinstituten en universiteiten afrekenend moeten worden op het aantal (succesvolle) technostarters. Dit stimuleert universitair ondernemerschap
9. In de innovatiebrief wordt het technostarterprogramma uitgelegd als een verbetering van Twinning, biopartner, e.d. Het technostarterprogramma is onafhankelijk van al reeds bestaande kennisinstituten
Oplossingsrichting: tegengaan van de versnippering in subsidieland door dit programma onder te brengen bij een van de bestaande instituten
10. Overheidsbeleid loopt asynchroon met het proces van investeringsbesluitvorming en creatie van een gezond ondernemersklimaat
Oplossingsrichting: consistent overheidsbeleid voeren en volhouden (bijsturen) van ingeslagen weg. Pas na 5-10 jaar zijn echte resultaten zichtbaar en daarmee moet rekening gehouden worden
11. Niet alle ondernemers zijn gelijk. Net afgestudeerden hebben andere behoeften dan oudere starters met netwerken
Oplossingsrichting: instellen van gunstige kredietregelingen voor net afgestudeerden en voordelige 'ondernemers' verzekeringen voor oudere starters
12. Imago ondernemerschap is niet goed